

مجموعه سوالات نهایی مربوط به آرایه های ادبی کتاب علوم و فنون ادبی ۳ پایه

دوازدهم رشته علوم انسانی

همراه با پاسخنامه

گروه زبان و ادبیات فارسی آذربایجان شرقی

سرگروه استان خانم حکیمه خوش نظر

درس سوم مراعات نظیر ، تلمیح ، تضمین

۱- در بیت زیر آرایه مراعات نظیر را بیابید و بنویسید تناسب واژه ها از چه جهت است؟

سر نیزه و نام من ، مرگ توست   سرت را ببايد ز تن دست شست

۲- تلمیح به کار رفته در ابیات زیر به چه دانسته ی تاریخی اشاره دارد؟

الف) شبی برنشست از فلک برگذشت   به تمکین و جاه از ملک برگذشت

ب) چو گل گر خرده ای داری خدا را صرف عشرت کن   که قارون را غلط ها داد سودای زر اندوزی

۳- دانسته ی خود را در مورد تلمیح به کار رفته در بیت زیر ، در دو سطر بنویسید:

« پدرم روضه ی رضوان به دو گندم بفروخت   من چرا ملک جهان را به جوی نفروشم »

۴- در بیت زیر آرایه ی تلمیح را مشخص کنید و دانسته ی خود را در مورد آن توضیح دهید:

« ز حسرت لب شیرین هنوز می بینم   که لاله می دمد از خون دیده ی فرهاد »

۵- در مصراع دوم بیت زیر سه واژه بیابید که با هم « مراعات نظیر » دارند:

« یکی گردیم در گفتار و در کردار و در رفتار   زبان و دست و پا یک کرده خدمتکار هم باشیم »

۶- بیت « به تولای تو در آتش محنت چو خلیل   گویا در چمن و لاله و ریحان بودم » به چه ماجرای تلمیح دارد؟

۷- در ابیات زیر آرایه ی تضمین را بیابید و مورد تضمین شده را تعیین کنید:

الف) خیز تا خاطر بدان ترک سمرقندی دهیم کز نسیمش بوی جوی مولیان آید همی

ب) بهر این فرمود رحمان ای پسر کُلُّ یَوْمٍ هُوَ فِی شَأْنٍ ، ای پسر

ج) چشم حافظ زیر بام قصر آن حوری سرشت شیوه ی جنات تجری تحتها الانهار داشت

د) درویش بی معرفت نیارآمد تا فقرش به کفر انجامد. « کَادَ الْفَقْرُ أَنْ یَکُونَ کُفْرًا »

۸- در کدام بیت زیر آرایه ی « تضمین » به کار رفته است؟ بخشی را که نشان دهنده ی این آرایه است مشخص کنید:

الف) زینهار از قرین بد زنهار وقنا ربنا عذاب النار

ب) جانم ملول گشت ز فرعون و ظلم او آن نور روی موسی عمرانم آرزوست

۹- در بیت زیر آرایه مراعات نظیر را مشخص کنید.

« ابر و باد و مه و خورشید و فلک در کارند تا تو نانی به کف اری و به غفلت نخوری »

۱۰- در بیت زیر چه آرایه ای به کار رفته است؟ دانسته تاریخی مرتبط با آن را بیان کنید.

« برو ای گدای مسکین در خانه علی زن که نگین پادشاهی دهد از کرم گدا را »

۱۱- در نمونه های زیر آرایه تضمین را بیابید و مورد تضمین شده را تعیین کنید.

الف) زنهار از قرین بد ، زینهار ————— و قنار بنا عذاب النار

ب) ور باورت نمی کند از بنده این حدیث از گفته « کمال » دلیلی بیاورم

گر برکنم دل از تو و بردارم از تو مهر آن مهر بر که افکنم آن دل کجا برم

۱۲- در بیت زیر آرایه مراعات نظیر را مشخص کنید.

« یکی گردیم در گفتار و در کردار و در رفتار زبان و دست و پا یک کرده خدمتکار هم باشیم »

۱۳- در بیت زیر چه آرایه ای به کار رفته است؟ دانسته تاریخی مرتبط با آن را بیان کنید.

« یتیمی را حبیب خویش خوانده ز ادنایش ، به او ادنی رسانده »

۱۴- در نمونه های زیر آرایه تضمین را بیابید و مورد تضمین شده را تعیین کنید.

الف) بهر این فرمود رحمان ای پسر کل یوم هو فی شان ای پسر

ب) بیت نغزی به خاطر «قدسی» ز استادی گزیده می آید :

« در عدم هم ز عشق بویی هست گل گریبان دریده می آید »

۱۵- آرایه مراعات نظیر در کدام یک از واژه های بیت زیر به کار رفته است؟

«دردی است درد عشق که هیچش طبیب نیست گر دردمند عشق بنالد ، غریب نیست»

۱۶- تلمیح به کار رفته در هر یک از نمونه های زیر به چه دانسته ی تاریخی اشاره دارد؟

الف) این مه که چون منیزه لب چاه می نشست گریبان به تازیانه افراسیاب می رفت

ب) یوسف صدیق در خشکسال مصر سیر نخوردی تا گرسنگان فراموش نکند.

۱۷- در نمونه های زیر آرایه تضمین را بیابید و مورد تضمین شده را تعیین کنید.

الف) چشم حافظ زیر بام قصر آن حوری سرشت شیوه جنات تجری من تحتها الانهار داشت

ب) چه زخم چونای هردم ز نوای شوق او دم که لسان غیب خوشتر بنوازد این نوا را

همه شب در این امیدم که نسیم صبحگاهی به پیام آشنایی بنوازد این نوا را

۱۸- در بیت زیر چه آرایه ای به کار رفته است؟ دانسته تاریخی مرتبط با آن را بیان کنید.

« پدرم روضه رضوان به دو گندم بفروخت من چرا مُلک جهان را به جویی نفروشم »

۱۹- چه داستان حماسی از بیت زیر دریافت می شود؟ آرایه حاصل از آن چه نام دارد؟

«ای پریشان گوی مسکین پرده دیگر کن پور داستان جان ز چاه نابردار در نخواهد بُرد»

۲۰- دانسته تاریخی مرتبط با بیت زیر را بیان کنید. چنین کاربرد چه آرایه ای را پدید می آورد؟

«بیستون کندن فرهاد نه کاری است شگفت شور شیرین به سر هر که فتد کوهکن است»

۲۱- دانسته تاریخی مرتبط با بیت زیر را بیان کنید. چنین کاربرد چه آرایه ای را پدید می آورد؟

«گفت آن یار کزو گشت سر دار بلند جرمش این بود که اسرار هویدا می کرد»

۲۲- در بیت زیر آرایه مراعات نظیر را مشخص کنید.

«مزرع سبز فلک دیدم و ماه شب نو یادم از کشته خویش آمد و هنگام درو»

۲۳- در بیت زیر ، آرایه مراعات نظیر را مشخص کنید.

«حافظ از باد خزان در چمن دهر مرنج فکر معقول بفرما گل بی خار کجاست»

۲۴- در بیت زیر ، آرایه مراعات نظیر را مشخص کنید.

«شعاع آفتاب منم ، اگر در خانه ها گردم عقیق و زر و یاقوتم ، ولادت ز آب و طین دارم»

۲۵- در نمونه های زیر آرایه تضمین را بیابید و مورد تضمین شده را تعیین کنید.

الف (چه زخم چونای هر دم ز نوای شوق او دم که لسان غیب خوشتر بنوازد این نوا را

همه شب در این امیدم که نسیم صبحگاهی به پیام آشنایی بنوازد این نوا را

ب) موسی (ع) قارون را نصیحت کرد که *أَحْسِنَ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ*

۲۶- در نمونه های زیر آرایه تضمین را بیابید و مورد تضمین شده را تعیین کنید.

الف (درویش بی معرفت نیارآمد تا فقرش به کفر انجامد " *كَادَ الْفَقْرُ أَنْ يَكُونَ كُفْرًا*

ب) بیداری زمان را با من بخوان به فریاد / و مرد خواب و خفتی / « *رُو سِر بَنَه بَه بَالِين ، تَنَهَا مَرَا رَهَا كُن* »

۲۷- در نمونه های زیر آرایه تضمین را بیابید و مورد تضمین شده را تعیین کنید.

الف (موسی (ع) قارون را نصیحت کرد که *أَحْسِنَ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ*

ب) (چه خوش گفت فردوسی پاکزاد که رحمت بر آن تربت پاک باد

« میازار موری که دانه کش است که جان دارد و جان شیرین خوش است »

جواب ها : ۱- در واژه های (سر- تن - دست) مراعات نظیر وجود دارد. تناسب به این جهت است که از مجموعه ی اندام های بدن هستند.

۲- الف) اشاره به معراج رسول اکرم (ص)

ب) اشاره به ثروت اندوزی قارون.

۳- اشاره به خوردن گندم (میوه ی ممنوعه) توسط حضرت آدم که سبب شد او و همسرش حوا از بهشت رانده شوند.

۴- اشاره به گریه و زاری فرهاد ، آن گاه که در پی دیدار شیرین به او دل می بندد و سرانجام در راه وصال او جان می دهد.

۵- زبان - دست - پا

۶- گلستان شدن آتش بر حضرت ابراهیم(ع)

۷- الف) « بوی جوی مولیان آید همی» تضمین از شعر روکی. « ترک سمرقندی » لقب رودکی است.

ب) « کُلُّ یَوْمٍ هُوَ فِی شَأْنٍ» تضمینی است از آیه ی قرآن.

ج) جنات تجری تحتها الانهار تضمین آیه ی ۸ سوره ی البینه (یکی از آیات قرآن)

د) کاد الفقرا ان یکون کفرا. تضمین حدیث از پیامبر

۸- الف. وقنا ربنا عذاب النار

۹- « ابر، باد ، مه ، خورشید و فلک » ذکر دو مورد کافیست.

۱۰- « تلمیح » اشاره به داستان رفتن گدایی در خانه حضرت علی (ع) برای دریافت کمک و کمک آن حضرت به او یا هر توضیح مشابه دیگر

۱۱- الف) مصرع دوم بخشی از آیه قران «سوره بقره آیه ۲۰۱»

ب) حافظ بیتی از کمال را تضمین کرده است.

۱۲- گفتار، کردار، رفتار یا زبان ، دست ، پا

۱۳- تلمیح - اشاره دارد به معراج پیغمبر

۱۴- الف) مصرع دوم بخشی از آیه قرآن

ب) بیت دوم تضمینی از بیت یک شاعر (صایب)

۱۵- در واژه های درد - دردمند - طیب - بنالد

۱۷- الف) جنات تجری تحتها الانهار تضمین به بخشی از آیه قران «سوره البینه آیه ۸»

ب) بیت دوم: « همه شب در این امیدم که نسیم صبحگاهی به پیام آشنایی بنوازد این نوا را »

بیتی از حافظ را تضمین کرده است .

۱۸- تلمیح - اشاره به داستان حضرت آدم که با خوردن گندم و سربچی از دستور حق از بهشت رانده شو و یا هر توضیح مشابه دیگر

۱۹- اشاره به داستان کشته شدن رستم توسط نابرداری اش شغاد در خوان هشتم و یا هر توضیح مشابه دیگر - تلمیح

۲۰- اشاره دارد به داستان خسرو و شیرین نظامی و عشق فرهاد به شیرین (یا هر توضیح مشابه دیگر) - تلمیح

۲۱- اشاره دارد به داستان بر دار کردن منصور حلاج (یا هر توضیح مشابه دیگر) - تلمیح

۲۲- « مزرع ، داس ، کشته ، درو »

۲۳- « چمن ، گل و خار» ذکر دو مورد کافیست.

۲۴- عقیق و زر و یاقوت (آب و طین هم می توانند تناسب داشته باشند.)

۲۵- الف) بیت دوم ، بیتی از حافظ را تضمین کرده است.

ب) تضمین به بخشی از آیه قران : أَحْسِنَ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ

۲۶- « كَادَ الْفَقْرُ أَنْ يَكُونَ كُفْرًا » تضمین حدیث پیامبر

ب) مصراع آخر « رو سر بنه به بالین ، تنها مرا رها کن » - تضمین شعر مولوی

۲۷- الف) تضمین به بخشی از آیه قران - أَحْسِنَ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ

ب) تضمینی از شعر فردوسی - « میازار موری که دانه کش است که جان دارد و جان شیرین خوش است